
Hrvoje Kačić

**NAŠA JE DUŽNOST OBRANITI
SUVERENITET HRVATSKE**

Uvodne napomene

Treba, prije svega, objasniti smisao naslova ovoga rada. Naime, suverenost svake države temelji se na bitnim značajkama, i to suverenitetu faktičnom (*de facto*) i pravnom (*de iure*) državne vlasti, posebno u pogledu međunarodnih odnosa i teritorijalnog integriteta. Međutim, nesporno je da oblici udruživanja, savezništva, a i članstva u UN-u predstavljaju stanovito ograničenje suvereniteta svake države članice. Na primjer, sve članice UN-a dužne su poštovati i provoditi sve odluke koje se donose na razini Rezolucija Skupštine UN-a i odluka Vijeća sigurnosti UN-a. Obveze i prava te dužnosti članstva države kandidatkinje ili članice EU-a još više ograničavaju samostalnost u postupanjima tih država, a to predstavlja dodatno ograničenje suvereniteta. To nije predmet mojeg rada, jer konačno to je i rezultat dobrovoljno donesenih odluka svake države, pa moramo cijeliti da su te osobitosti sasvim opravdane s obzirom na dostignuća u međudržavnim odnosima suvremenog svijeta.

Međutim, upuštam se u problematiku naših obveza i dužnosti za obranu hrvatskih bitnih interesa suvereniteta kada se u određenim situacijama u odnosu na našu mladu državu donose određene kvalifikacije te prihvaćaju od renomiranih institucija stanovite odluke, pa i stavovi, iako ne znače neposredno ograničenje suvereniteta. Ipak, u slučaju da se takve kvalifikacije održe, one bi imale utjecaja na održavanje ugleda naše države i povjerenja u donošenju samostalnih odluka hrvatskih vlasti, a time i respektabilne suverenosti. Zbog toga, dužni smo uzimati u obzir i moguće posljedice s kojima bismo se u budućnosti suočavali u ostvarivanju stanovitih povlastica i željenih položaja, a time i suverenosti, pa i u slučajevima kada su imputirane (nametnute) kvalifikacije ili objede činjenično pogrešne, pravno neosnovane, socijalno neobjektivne i politički deplasirane.

Primjer mojeg opreza i zabrinutosti odnosi se na kvalifikaciju koja je primijenjena od strane prvostupanjskog sudskeg vijeća Haškoga suda u postupku protiv naših generala sudionika i Vojno-redarstvene operacije (u daljnjem tekstu VRO) „Oluja“ ljeta 1995., kojoj je pripisana ocjena „udruženi zločinački pothvat“ („Joint Criminal Enterprise“). Ta pogrešna kvalifikacija nije se upotrebljavala samo u odnosu na generale Gotovinu i Markača, nego se iz obrazloženja prvostupanjske presude upotrebljavala i bila usmjerena i na mnoge druge imenovane osobe iz vrha vojne vlasti, od kojih većina nije više živa.

Iz pragmatičnih razloga neću se upuštati u ocjenjivanje kompletnog sastava Haškoga tribunala, osobito zbog toga što među sucima ima uglednih stručnjaka koji po svojim postupanjima i djelima zaslužuju poštovanje i priznanje, iako nažalost ima mnogo negativistički stavova zbog nekritičkog prihvaćanja tužiteljskih imputacija i izbjegavanja ocjene o agresiji na Hrvatsku te obrani od agresora.

Međutim, radi pravilne ocjene postupaka suca Alphonsa Orijea valja se upoznati s njegovim postupanjima u svojstvu predsjednika sudskog vijeća te stavovima prigodom donošenja prvostupanjske presude i obrazloženjima i propustima u postupku protiv admirala JRM-a Miodraga Jokića.

Haški tribunal svojim odlukama ne može dovesti u pitanje pravni i međunarodni subjektivitet Hrvatske. Međutim, strahovite greške i nedopustive nepravilnosti koje su do sada manifestirane u nekim predmetima iz djelatnosti Tribunala, koji je utemeljen radi utvrđivanja istine i poštovanja načela pravednosti i čovječnosti (*humanity*), ostavljaju prostora za narušavanje hrvatske državnosti osobito zbog nekorektnog tumačenja i neobjektivne primjene instituta zapovjedne odgovornosti, a posebno zbog ignorantskog definiranja pojma „udruženog zločinačkog pothvata“.

Zbog toga iznosimo neke važne činjenice i okolnosti koje se ne smiju ignorirati i to radi utvrđivanja istine i radi uklanjanja nepravde zbog pogrešaka u postupanju.

Krivična odgovornost glavnog zapovjednika JNA

Nakon šestodnevnog napada JNA na Sloveniju i poraza doživljenih diljem Srbije izgrađuju se stavovi da Jugoslavija nastavlja svoj opstanak pod istim imenom, ali po svojem sadržaju kao Srboslavija. U takvim okolnostima načelnik glavnog štaba Blagoje Adžić na Akademiji JNA u Beogradu dana 5. VII. 1991. održao je govor stopedesetorici pukovnika i majora u kojem ističe:

„Preti spoljna intervencija Nemačke, Austrije, Mađarske i Čehoslovačke. Postoji namera da se stvori golema zajednica od 130 miliona stanovnika, a to predstavlja za nas veliku opasnost, jer je stvarno to projekt nove velike Nemačke.“

Glavni komandant JNA izdaje nalog da „izdajice treba ubiti na licu mesta bez milosti i razmišljanja“, a na kraju govora ističe da njegovi podčinjeni trebaju „upotrebiti sve svoje snage i umeće u bitkama za ostvarenje ideala Oktobarske revolucije i u borbi za Jugoslaviju“.

Adžićevi podčinjeni generali i admirali svjedoče da je naređivao osvajanje Vukovara i granatiranje Dubrovnika te da je on odgovoran za napade na Banske dvore u Zagrebu, rušenje helikoptera EZ-a 7. siječnja 1992. u Hrvatskom zagorju itd., itd.

Sigurno nitko na ovim prostorima devedesetih godina nije davao naredbe za izvršenje brojnih i beskrupuloznih ratnih zločina, s tako zločinačkim obrazloženjima, kao što je to činio Blagoje Adžić. Tijekom 2012. general Adžić je u svojem domu u Srbiji preminuo, ali Tužilaštvo Haškoga tribunala nikada nije optužilo nesporno tog, po njegovim zapovijedima, najvećeg zločinca, a takav se propust održavao 15 godina.

Istina je da je pred kaznenim sudom u Rimu, bila podnesena optužba protiv Adžića, nakon što je pilot MIG-a, kojim je srušen helikopter EZ-a posvjedočio da je on tu naredbu prije uzlijetanja s Bihaćkog aerodroma dobio od generala Adžića, ali i ti pokušaji ostali su bez rezultata.

„RAM“ projekt

Prema podacima navedenim u beogradskom tjedniku *Vreme* br. 49 po prvi put se informira javnost o tzv. „RAM“ planu i prenosi se tijekom rasprave na sjednici SIV-a održanoj 19. rujna 1991. godine. To je pitanje došlo na dnevni red savezne vlade na inicijativu predsjednika SIV-a Ante Markovića, koji je tražio od srpskih predstavnika očitovanje o kakvom se naoružanju radi i u koju svrhu traže oružje. Radi se o snimljenom razgovoru koji je prethodnih dana bio vođen između Slobodana Miloševića i Radovana Karadžića. Kako se navodi u tom tjedniku, konkretno se radilo o povlačenju zapadnih granica Srbije radi ostvarenja „okvira za novu Jugoslaviju u kojoj bi svi Srbi, sa svojim teritorijima, živjeli u istoj državi“, a sve to radi naoružavanja paravojsnih snaga zajedno s jedinicama JNA za napade na Hrvatsku.

Pri kraju tog razgovora Karadžić doslovno pita: „A što je sa onim bombardovanjem“, a Milošević odgovara, „Danas nije zgodno za avijaciju, zaseda Evropska zajednica“.

Na konferenciji u Jugoslaviji, i to na sjednici koja se pod predsjedanjem lorda Carringtona održavala u Haagu 26. rujna 1991., predajući fotokopiju tjednika *Vreme* i prijevod na engleski jezik, istaknuo sam da je to očit dokaz, da su planirani žestoki napadi na Hrvatsku, i uz upotrebu avijacije, već u rujnu 1991. godine. Na toj sjednici su bili i predstavnici Srbije i to Vladislav Jovanović, sekretar vanjskih poslova Srbije, te prof. dr. Smilja Avramov, glavni pravni savjetnik Saveznog sekretarijata za vanjske poslove.

Postavio sam zahtjev predstavnicima savezne vlade da podnesu vodstvu te konferencije puni tekst snimljenog razgovora Miloševića i Karadžića, jer je to očit dokaz o agresivnom ratu protiv Hrvatske. Međutim, nitko od predstavnika savezne vlade i Republike Srbije nije zatražio riječ i nisu se suprotstavili navodima da se radi o agresiji na Hrvatsku.

Međutim, i Vladislav Jovanović i Smilja Avramov bili su pozvani kao svjedoci u postupku protiv Miloševića u Haagu. Tužilaštvo im je, naravno na odvojenim ročištima, postavljalo pitanje o „RAM“ projektu. I jedan i drugi svjedok doslovno su se izjasnili da je to bila priprema napada na Bosnu i Hercegovinu. Tužilaštvo se nije protivilo takovim izjavama i lažnim svjedočenjima.

I ovaj slučaj je dodatan primjer tužne režije glavne tužiteljice Carle del Ponte, pogotovo jer se to moglo ustanoviti i pregledom zapisnika o raspravama vođenim na sjednicama Konferencije o Jugoslaviji. Osim toga, to je objavljeno u publikacijama na engleskom jeziku, koje Tužilaštvo ima na raspolaganju u svojem uredu u Haagu.

I ovaj slučaj je primjer angažiranja zračnih snaga radi bombardiranja i to u rujnu 1991. godine, kada su i u odnosu na Hrvatsku bili izloženi Vukovar, Vinkovci, Osijek i Zadar, a to nije imalo nikakve veze s Bosnom i Hercegovinom. Još tijekom prve polovine 1992. predsjednik BiH izjavljuje: „Ovo nije naš rat“.

Agresija izvršena temeljem odluke srpske vlade

Rezolucijom UN-a iz 1974. (usvojene od Glavne skupštine UN-a 14. prosinca 1974.) čin agresije je utvrđen sljedećom definicijom: „Agresija je upotreba vojne sile jedne države protiv suvereniteta, teritorijalnog integriteta i političke nezavisnosti druge države“.

U čl. 3. Konvencije definira se sedam primjera agresivnog čina, od kojih su svi navedeni primjeri izvođeni od strane Srbije i tadašnje JNA tijekom jeseni 1991. godine. Odredbom čl. 5. Konvencije izričito se normira da „nikakav razlog bilo koje prirode, političke, ekonomske, vojne ili neke druge ne može opravdati agresiju“.

U procesu dezintegracije bivše Jugoslavije i tijekom brojnih operacija JNA i srpskih snaga na teritoriju Hrvatske vrlo se često i u dokumentima Hrvatskog sabora i Vlade, kao i vrhovnih predstavnika hrvatske vlasti, isticalo da su izvršene agresivne akcije na Hrvatsku od strane JNA i srpskih snaga.

Napad na dubrovačko područje već je početkom listopada 1991. poduzela JNA kopnenim, pomorskim i zračnim snagama. Te agresivne operacije uslijedile su temeljem odluke Vlade Srbije usvojene na sjednici 4. listopada 1991. Odluka je donesena temeljem brojnih neistinitih navoda iznesenih upravo na toj sjednici. O tome postoji pisani dokument od 5. listopada 1991., koji je potpisao predsjednik Vlade Srbije Dragutin Zelenović, a pečatiran je i upućen telefaksom Vladi Republike Hrvatske. Sadržaj je pisan ćirilničnim pismom, a s obzirom na to da sadržava mnoge laži, radi direktnog uvida zainteresirani mogu pročitati cijeli tekst u preslici i prijepisu koji slijedi:

16/10 '91 15:51 ☎041427504
16/10 '91 08:20 ☎277082

MIN. ZARINOZEMSTVO KAB. PRED. VLADE
KAB. PRED. VLADE MIN. ZARINOZEMSTVO 2001

→ 01

ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
Председник

16.10.1991.
Handwritten signature

50 — ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ ХРВАТСКЕ
10-10-1991
612-08/91-01/07 50301
0-91-9917

Handwritten signature: *Ustavni predjednik VEH*

Београд, 05. октобар 1991.

ВЛАДИ РЕПУБЛИКЕ ХРВАТСКЕ
Загреб

На својој седници од 04. октобра 1991. г. Влада Републике Србије упознала се са обешнута којима је изложено циклично стањивање и град Дубровник, који представља део историје српског и хрватског народа, као и безбедносне споменик светске културне Билтине.

Ваша одлука да у граду са непроцењиве историјске и културне вредности сместите ваше паравојне формације, црне легије и многобројне страхе лажљиве и да са тог простора започнете оружане напале на насељене кесте у Херцеговини и Боки Которској представља крајње нецивилизован, нехуман и недостојан чин.

Надамо се да сте и сви остали тога свесни и да ћете уложити потребан напор да спречите те ваше оружане формације да разоре Дубровник, као што су то учиниле са многим другим градовима.

Упућујући вам овај позив да спречите разарање Дубровника, Влада Републике Србије изражава црвоту уверене да ће сви припадници ЈНА и јединица ТО уложити максималне напоре да се сачува овај историјски град.

ПРЕДСЕДНИК
Др. Бруно Зељковић

Handwritten signature of Dr. Bruno Željковић

Vlada Republike Srbije, Beograd,
05. oktobar 1991.

Vladi Republike Hrvatske
Zagreb

Na svojoj sednici od 4. oktobra 1991. g. Vlada Republike Srbije upoznala se sa opasnostima kojima je izloženo civilno stanovništvo i grad Dubrovnik, koji predstavlja deo istorije srpskog i hrvatskog naroda, kao i veličanstveni spomenik svetske kulturne baštine.

Vaša odluka da u gradu od neprocenjive istorijske i kulturne vrednosti smestite strane plaćenike i da sa tog prostora započnete oružane napade na naseljena mesta u Hercegovini i Boki Kotorskoj, predstavlja krajnje necivilizovan, nehuman i nedostojan čin.

Nadamo se da ste i sami postali toga svesni i da ćete uložiti potreban napor da sprečite te vaše oružane formacije da razore Dubrovnik, kao što su to učinile sa mnogim drugim gradovima.

Upućujući vam ovaj poziv da sprečite razaranje Dubrovnika, Vlada Srbije izražava čvrsto uverenje da će svi pripadnici JNA i jedinica TO uložiti maksimalne napore da se sačuva ovaj istorijski grad.

Predsednik
Dragutin Zelenović

Pečat

Navodi predsednika Vlade Republike Srbije predstavljaju opskurne laži, iako su na žalost u tim teškim vremenima visoki predstavnici UN-a i mnogih država poverovali da su ti podaci doista istiniti. Ipak, nisu dugo ostali u takvim zabludama.¹

Hrvatski sabor je na zajedničkoj sjednici svih vijeća održanoj 8. listopada 1991. donio odluku – zaključke kojima se u toč. 1. i 2. utvrđuje sljedeće:

1. Na Republiku Hrvatsku izvršena je oružana agresija od strane Republike Srbije i takozvane JNA. Republika Hrvatska prisiljena je braniti se od agresije svim raspoloživim sredstvima.
2. Takozvana JNA se proglašava agresorskom i okupatorskom vojskom i mora bez odlaganja napustiti teritorij Republike Hrvatske koji je privremeno zaposjela.

1 Vidi stav visokog predstavnika UN-a Cyrusa Vancea u raspravi održanoj u zgradi Hrvatskoga sabora 20. studenoga 1991., dan prije Vanceova posjeta Vukovaru. Poblježe o tome u: Hrvoje Kačić, *U službi Domovine*, poglavlje „Razbijanje mita o plaćenicima u obrani od agresije“.

Ta odluka, objavljena u NN br. 53 od 8. listopada 1991., bila je dostupna svim tijelima sviju republika u susjedstvu RH. Budući da nije uslijedio nikakav prosvjed ni od Srbije, opravdano je zaključiti da se i ta država složila da je Srbija izvršila agresiju vlastitim naoružanim odredima i uz upotrebu vojnih snaga JNA.

Potrebno je javnost upoznati da je u postupku Haškoga tribunala protiv Slobodana Miloševića tijekom trodnevnog ispitivanja Nikole Samardžića, koji je tijekom 1991. obavljao dužnosti ministra vanjskih poslova u Vladi Crne Gore, nakon što mu je cijeli sadržaj tog dokumenta srpske vlade bio izložen na grafoskopu od strane predsjednika sudskog vijeća Mr. Nicea, bio upitan da objasni značaj toga dokumenta. Samardžić doslovno odgovara da je „taj dokument krajnji cinizam razine Goebelsa jer svjedoči da će Teritorijalna odbrana i Jugoslavenska armija braniti Dubrovnik, a oni su ga napadali“.

Protupravnost odluke Haškog tribunala prema komandantu VPS-a „Boka“

Naprijed navedena, zaista blasfemična isprava kojom se dokazuju motivi i razlozi sudjelovanja u počinjenim zločinima, osobito onih pojedinaca koji su obavljali zapovjedničku funkciju, ne pripada u dokazni materijal, kao dokument verificiran od strane Haškoga tribunala, jer kazneni postupak protiv Miloševića nije dovršen zbog smrti optuženog.

Međutim, moramo biti žalosni i zabrinuti zbog čega se mnogi dokumenti, kojima raspolaze i Haški sud, ne upotrebljavaju u postupku koji je taj isti sud vodio protiv admirala Miodraga Jokića. U prvoj optužnici pod br. IT-01-42, s nadnevkom 27. veljače 2001., koju je osobno potpisala Carla del Ponte, u navedenim detaljima M. J. nakon njegova diplomiranja na vojnoj pomorskoj akademiji stoji da je služio kao oficir na različitim položajima ratne mornarice. U prosincu 1986. bio je promaknut u komandanta, s tim da je u prosincu 1989. bio imenovan za *sekretara narodne odbrane* u vladi Republike Srbije. Dakle u trenutku održavanja sjednice Izvršnog vijeća Srbije tj. srpske vlade, budući je admiral Jokić neposredni rukovoditelj za sve aktivnosti te vlade u vezi s „narodnom odbranom“; Jokićeva odgovornost za sadržaj odluke ne može biti sporna. Naime, u okviru njegove nadležnosti definiran je sadržaj odluke Vlade datirane 5. oktobra 1991. godine. On tu funkciju stvarnog ministra obrane obavlja sve do 6. odnosno 7. listopada 1991., kada preuzima položaj zapovjednika Devetog vojno-pomorskog korpusa (Boke kotorske) te kao komandant Vojnog pomorskog sektora „Boka“ obavlja funkciju komandanta vojnim aktivnostima jedinica angažiranih u napadima i osvajanju teritorija na krajnjem jugoistoku Hrvatske! Odmah nakon pogibije kapetana bojnog broda Krsta Đurovića, prethodnog komandanta VPS-a „Boka“, koji je s nadnevkom 4. X. 1991. bio promaknut u položaj admirala JRM-a, ali je već 5. listopada ubijen; odmah nakon njegove smrti admiral Jokić je imenovan komandantom 9. VPS-a Boka.

Admiral Jokić se dana 12. studenoga 2001. dobrovoljno pojavio pred Haškim tribunalom. Na prvom saslušanju, nakon što mu je bila pročitana optužnica, izjasnio se da nije kriv ni po jednoj od 16 optužaba. Međutim, u potonjim „bar-

gaining“ pregovorima s Tužiteljstvom optužnica je drastično sužena i bitno izmijenjena, s tim da je Jokić, kao zapovjednik, priznao krivnju po bitno skraćenoj optužbi. Jokić je dao izjavu „o iskrenom žaljenju“ zbog granatiranja i rušenja Dubrovnika, s tim da se optužba ograničila samo na granatiranje dana 6. prosinca 1991., a Haški sud prihvatio je optužbu koja sadržava 57 stranica u kojima se 54 stranice odnose na popis srušenih i oštećenih zgrada, spomenika kulture, crkava i palača, ali samo u užoj gradskoj jezgri, koju su nazvali „stari grad“, s tim da se na svim stranicama nalazi popis i opis svakog od devet pojedinačno srušenih ili oštećenih građevinskih objekata.

U istoj optužnici označena su imena dvoje ubijenih i tri ranjene osobe, s tim što se ignorira da je toga istog dana uslijed granatiranja po Dubrovniku bilo 19² odnosno 20 mrtvih i više od 60 ranjenih.

Tijekom saslušanja u prvostupanjskom postupku pred sudskim vijećem optuženi Jokić nije priznao da je dao nalog za otvaranje vatre te je čak negirao da je bio upoznat da će napadi uslijediti. Admiral Jokić bio je aktivan pregovarač s predstavnicima hrvatskih vlasti dana 5. prosinca 1991., kada su dogovorili i usuglasili se o prekidu vatre, s tim što je admiral Jokić toga dana odbio potpisati nacrt sporazuma o prekidu vatre i zatražio odgodu potpisa za sljedeći dan pod izlikom da mora prethodno dobiti suglasnost vrhovnih vojnih vlasti u Beogradu.

Međutim, Tužilaštvo ne koristi dokaz koji je iznio svjedok Ivo Šimunović, saslušan pred Haškim tribunalom 4. veljače 2003. u raspravnom postupku protiv Slobodana Miloševića, da su u obrani Dubrovnika uspjeli snimiti na vrpcu telefonski razgovor od 3. prosinca 1991. u kojem se dogovaraju u svojem zapovjednom sjedištu u Kuparima o novom napadu na Dubrovnik za tri dana, tj. 6. prosinca 1991. godine. Zbog čega Haški sud ignorira i tu istinitu činjenicu i dokaze kojima raspolaže? Osim toga, već 4. prosinca bila je u pokretu tenkovska brigada, upućena iz Srbije preko Trebinja radi osvajanja Dubrovnika. Jokiću je bio poznat i taj podatak, ali ni o tome mu ni Tužiteljstvo ni sudsko vijeće nisu postavljali pitanja.

Admiral Jokić preuzima 6. listopada 1991. obavljanje funkcije komandanta VPS-a „Boka“, koja drži pod kontrolom obalno područje cijelog južnog dijela hrvatskog Jadrana i koju nastavlja vršiti sljedećih sedam mjeseci, tijekom kojeg vremena je na dubrovačkom području, pretežno uslijed granatiranja, ubijeno nekoliko stotina osoba (452), a među njima veliki broj civila, uključivo žena i djece.

Prethodni komandant VPS-a „Boka“, Krsto Đurović, bio je ubijen 5. listopada 1991. oko 15 sati, nakon izlaska iz helikoptera koji je sletio na polje u blizini sela Popovića u Konavlima. Razlog ubojstva visokog časnika jugoslavenske mornarice uslijedio je nakon što je odbio rukovoditi daljnjim napredovanjima prema zapadu i osvajanju preostalog dijela Konavala, iako je cestovni pravac od Trebinja preko

2 Među ranjene nisu ubrojene ni osobe koje su izgubile zdravlje i postale teški bolesnici zbog mentalnih i tjelesnih deformacija zadobivenih zbog dugotrajnog boravka u podrumima gradskih zidina i tvrđava radi spasa vlastitih života i života svojih bližnjih. Među 19 dubrovačkih građana poginulih u bombardiranju grada 6. prosinca 1991. nije uključen ni Željko Standinger, poznati vaterpolist i dugogodišnji prvotimac P. K. „Jug“. On je toga dana bio u svojoj kući s ulazom Između Polača 16, s prozorom koji gleda na Stradun. Za vrijeme kratkog boravka na trećem katu svoje zgrade, uslijed udara topovske granate u obližnji zid geler ga je pogodio u zatiljak; obilno je krvario i izgubio svijest, a nakon smještaja u gradsku bolnicu i unatoč maksimalnoj liječničkoj angažiranosti uskoro je preminuo.

Graba i Mrcina (odnosno Dubravke) i Vodovađe do Debelog Brijega i Herceg Novog već bio pod kontrolom vojnih snaga te je za pripadnike JNA bio potpuno siguran. Đurović je bio obavio i sve pripremne radnje za stavljanje cijelog prostora aerodroma Čilipa pod kontrolu, ali je smatrao da nije potrebno, a ni opravdano da JNA nastavlja vojnim snagama dalje prema zapadu.

Međutim, 4. listopada kapetan bojnog broda Krsto Đurović dobiva telefonski nalog iz Beograda da nastavi napredovati sa svojim snagama prema zapadu. U nastavku tih telefonskih kontakata preneseni su mu i podaci koje je usvojila srpska vlada, na sjednici 4. listopada 1991., ali Đurović je osporavao istinitost tih podataka. Nažalost, stav admirala Đurovića, kojim odbija sudjelovanje u daljnjim osvajačkim operacijama prema Dubrovniku, bio je uzrok gubitka života. O tome su registrirani dokazi u postupku protiv Miloševića pred Haškim tribunalom, a postoje i pisane naznake (napomene) u medijima Podgorice i Beograda. Ova se tužna istina skriva i to od onih koji ne žele inkriminirati vrhove vojnih vlasti u Beogradu i koji ne dopuštaju da javnost dozna istine o ratnim zbivanjima, pa ni tužne sudbine onih osoba koje nastoje ograničiti ratovanje ili zaustaviti daljnje napadačke vojne operacije.

Predsjednik raspravnog vijeća Alphons Orie u prvostupanjskom postupku protiv Miodraga Jokića, i bez optužbe da je admiral Jokić sudionik u likvidaciji svojeg kolege admirala Đurovića, bio je dužan radi ustanovljivanja istine postaviti pitanje optuženom Jokiću iz kojih razloga pri obavljanju njegove zapovjedničke dužnosti nisu provedene potrebne istražne radnje radi utvrđivanja ubojice i uzroka počinjenog ubojstva njegova kolege, admirala Krsta Đurovića. Taj propust je nemoralno ponašanje, a takav postupak je uslijedio ne samo radi dodatne zaštite admirala Jokića, nego radi toga da se ne verificira nepobitni dokaz kako je Srbija izvršila agresiju na Hrvatsku, jer ona u svojem vrhu ima elemente „udruženog zločinačkog pothvata“. A tu kvalifikaciju taj isti sudac primjenjuje u prvostupanjskoj presudi istoga suda protiv generala Gotovine i Markača!

Svatko tko je dužan voditi brigu o ponašanju sudaca Haškoga tribunala te o ugledu i dostojanstvu toga suda mora dobiti odgovor zbog čega se pitanje pogibije Krsta Đurovića, kao i uzroka, razloga i motiva njegove smrti ignorira.

Nakon brojnih bombardiranja različitih naselja i sela dubrovačkog područja tijekom prvih dana obavljanja zapovjedne funkcije admirala Jokića u Mokošici je u granatiranju ubijeno devet osoba, a za taj zločin nema ni istrage, ni krivičnog gonjenja ni isprike.

Odlučnost u osvajanju Dubrovnika pokazuje se također u pisanom ultimatu koji admiral Jokić upućuje 16. listopada, dakle, dan nakon što su agresori okupirali Cavtat, gradonačelniku Dubrovnika Peri Poljaniću pod naslovom „Zahtev Komande operativne grupe za područje dubrovačke regije“.

U tom zahtjevu uz deblokadu vojnog objekta Gruj na Mljetu te Rota 1 i Rota 2 i VO Perna na poluotoku Pelješcu traži se sljedeće:

- „Razoružanje civilnih osoba na području dubrovačke regije
- Predaja i razoružanje svih paravojnih formacija i to tzv. Zbora narodne garde i jedinica MUP-a (policije)
- Bezuslovna predaja kriznog štaba Dubrovnik
- Izručiti kompletnu dokumentaciju SNU Dubrovnik“.

Dokument je nosio pečat 9. VPS-a i za Operativnu grupu potpisao ga je admiral Miodrag Jokić.

Nakon slijetanja vojnog aviona iz Beograda na aerodrom u Tivtu, u domu JRM-a u Tivtu 29. listopada 1991. admiral Jokić je organizirao prijem za četvoricu ambasadora EZ-a i sve druge diplomate i vojne atašee drugih europskih država, uključujući uglednog diplomata iz SAD-a, koji su bili stacionirani u Beogradu, a ja sam po nalogu predsjednika hrvatske Vlade Franje Gregurića bio u njihovoj pratnji u posjetu opkoljenom Dubrovniku.

Na tom prijemu je admiral Jokić uvodno objašnjavao o političkim i strateškim razlozima zašto se išlo upotrebom vojnih snaga na Dubrovnik. Istaknuo je da moraju osloboditi važan strateški pravac na potezu Trebinje – Boka Kotorska i to preko Župe Dubrovačke, što je bilo nepotrebno jer je cestovni pravac Trebinje – Boka preko Graba i Duboke već bio pod potpunom kontrolom JNA, još dok je zapovjednik toga područja bio Krsto Đurović. Pritom je admiral Jokić posebno naglasio stratešku važnost Prevlake i naveo da su vojarnu JNA na Prevlaci napale hrvatske snage. Jokić se nije usudio tom prigodom ponoviti lažne navode iz dokumenta srpske vlade o odluci te vlade, jer je u toj dvorani bilo prisutno mnogo oficira i pomoćnog osoblja koji su znali da nikakvih napada na naseljena mjesta po Boki Kotorskoj nije bilo. Međutim, istaknuo je napade na vojarnu na Prevlaci. Naime, krajem rujna 1991. njegovi drugovi su inscenirali pucnjavu u zrak samo da lokalnom stanovništvu pokušaju prikazati da su oružane inicijative pokrenute s hrvatske strane. Strpljivo sam pratio to izlaganje, koje je trajalo više od pedeset minuta, dok admiral Jokić nije jasno istaknuo da se iz tih razloga „moralo krenuti u oslobađanje Dubrovnika i cele dubrovačke regije“.

Zbog iznošenja takovih uvreda i lažnog informiranja stranih diplomata prekinuo sam izlaganje admirala Jokića i na engleskom jeziku rekao pred tim skupom kako sam strpljivo slušao njegov govor, s navodima mnogih neistina, sve dok nije počeo govoriti o „potrebi oslobađanja dubrovačkog područja“. Doslovno sam rekao da su on, njegove jedinice i vojska agresori na Hrvatsku, i da takovi aktivisti na cijelom tom području mogu biti jedino okupatori, „a uvjeren sam da vi znadete kako se s okupatorima treba postupati“. Nastavio sam s pozivom na odluku srpske vlade s početka tog mjeseca da su započele vojne operacije s dubrovačkog područja na naseljena mjesta u Boki kotorskoj. Istaknuo sam također, da je njemu dobro poznato kako su to grube laži, te neka to prizna pred prisutnim uglednim diplomatima.

Admiral Jokić nije odgovorio na moja pitanja i time je sastanak bio završen. Bili smo pozvani da se ukrcamo na brod JRM-a na kojemu nam je bio potvrđen prijevoz morem do Dubrovnika.

U obrazloženju prvostupanjske presude admiralu Jokiću, kao i drugostupanjske presude Haškoga tribunala nema ni spomena o stradanju admirala Đurovića.

Međutim, kada se pregledaju tekstovi optužnica te sadržaji saslušanja svjedoka i samog optuženika kao i obrazloženje prvostupanjske presude u postupku protiv admirala Jokića, koju je potpisao sudac Orić, onda su neizbježni zaključci alarmantni.

Tu ocjenu očito potvrđuju i iskazi saslušanog svjedoka, već umirovljenog admirala Marjana Pogačnika, dugogodišnjeg suradnika i prijatelja Miodraga Jokića,

čiji je iskaz pred prvostupanjskim sudom evidentiran na devet stranica zapisnika; on isključivo iznosi pozitivne karakteristike o životu optuženika i njegove stavove Tužilaštvo ne osporava, a sudsko vijeće prihvaća istinitom, na primjer, i izjavu da se „Miodrag Jokić uvijek zauzimao za punu jednakost svih naroda i etničkih skupina, te da je to bio njegov temeljni pristup, i da on nije nikada izrazio nikakve nacionalističke poglede“.

Prihvaćanje takvog stava svjedoka predstavlja nedopustivo ponašanje sudskog vijeća, jer on je, kao jedan od vrhovnika jugoslavenske vojske, izjavljivao (a to je titogradska *Pobjeda* objavila sredinom mjeseca studenoga 1991. pod njegovom velikom fotografijom) doslovce sljedeće: „Nije daleko pretpostavka da će ustaše, kojima nije stalo ni do kakvih vrijednosti, osim do vlastite kože, same razoriti stari Dubrovnik, kako bi to nedjelo pripisali jedinicama JNA“. Ta je izjava bila objavljena i u titogradskom *Monitoru* i u zborniku *Rat za Mir*, izdanom u Beogradu s kritičkom intonacijom.

Međutim, Haški tribunal i dalje ustrajava u ignoriranju, pa i u prikrivanju istinitih događaja i dokazanih činjenica, a nažalost nesporne i očite neistine nastavlja registrirati i time stavljati taj neistiniti materijal na raspolaganje javnosti, pa ga mnogi povjesničari i znanstvenici u inozemstvu na žalost već objavljuju u svojim stručnim i znanstvenim radovima.

Na primjer, pod toč. 77. prvostupajnske presude raspravno vijeće (Trial Chamber) navodi:

„... svoju suglasnost na izjavu Miodraga Jokića o priznanju krivnje još prije početka raspravljanja, s obzirom na to da to pomaže ustanovljenju istine o događajima kako su se odvijali u i oko starog grada Dubrovnika na dan 6. prosinca 1991. Međusobno razumijevanje i pomirba pretpostavlja na određeni način istinu i priznanje podataka o događajima, koji su doveli do sukoba u bivšoj Jugoslaviji. Raspravno vijeće vjeruje da takav nastup o priznanju krivnje Miodraga Jokića pridonosi međusobnom respektiranju te da pridonosi jačanju elemenata za temelje pomirenja svih naroda bivše Jugoslavije i za obnovu trajnog mira u regiji. Raspravno vijeće konačno smatra da takva izjava značajno pridonosi uštedi vremena i drugih izvora ovog Tribunala“.

Jedino ispravan stav (zaključak) u konstataciji Raspravnog vijeća jest posljednja rečenica tj. da je Miodrag Jokić svojom izjavom pridonio na uštedi vremena i troškova u radu Haškoga tribunala. Iznošenje takova stava predstavlja uvredu ne samog Haškoga tribunala nego i organizacije Ujedinjenih naroda jer je u ime te ugledne institucije deklarirano: „fundamental goal of the Tribunal is establishment of the truth“ – temeljna svrha Tribunala jest ustanovljenje istine. Tom presudom Raspravnog vijeća, kojem je predsjedao sudac Orić i činjenicama koje je prihvatio, te s obzirom na brojne događaje koji se ignoriraju, počinjena je žalosna (i užasna) nepravda. Dužnost predsjednika Haškoga tribunala jest da se upozna s činjenicama, događajima i istinom te da zaštiti dostojanstvo institucije, ali i ugled UN-a.

Apsurdnost objede za zločinački pothvat (VRO-om „OLUJA“ izvršene obveze koje je preuzelo Vijeće sigurnosti UN-a)

O tragediji koja je svijetu poznata pod pojmom Srebrenica nije korektno raspravljati ako se ne ocijene uvjeti, okolnosti, obveze i odgovornosti koje su u tim presudnim trenucima nametnute mnogim čimbenicima i vodećim članicama Vijeća sigurnosti UN-a. Operacija „Oluja“ ne može biti i neće biti korektno vrednovana ako se ignoriraju uzroci i stanje koje je prevladavalo na ovim prostorima, osobito tijekom prvog polugodišta 1995., a koji su za posljedicu imali tragediju civilnog stanovništva Srebrenice i Žepe i užasne patnje stanovnika Tuzle, Sarajeva, Goražda i Bihaća.

Radi zaštite ugroženog stanovništva, Vijeće sigurnosti Ujedinjenih naroda odlučilo je 1992. osnovati UNPA područja u Hrvatskoj i BiH. S obzirom na iskustva eskalacije nasilja, koje je započelo na Kosovu osamdesetih godina prošlog stoljeća, to se provelo osnivanjem tzv. zaštićenog područja.

Predstavnici međunarodne zajednice, temeljem stečenih iskustava, ocijenili su da određena područja ili gradovi zbog veće ugroženosti zaslužuju veći stupanj zaštite. U tu je svrhu Vijeće sigurnosti UN-a posebnim odlukama odredilo tzv. zone sigurnosti. Tako je Rezolucijom VS UN-a br. 819, donesenom 16. travnja 1993., zaštićenom zonom proglašena Srebrenica. Ocjenjujući tu odluku korisnom i potrebnom osobito radi zaštite civilnog stanovništva, nakon nekoliko tjedana Rezolucijom VS UN-a br. 824 od 6. svibnja 1993. zonama sigurnosti Ujedinjenih naroda proglašeni su i Bihać, Sarajevo, Žepa, Goražde i Tuzla. Zaštitu su tim ustanovljenim zonama sigurnosti bile dužne pružiti vojne snage UN-a. Kao što je poznato, u mandatu vojnih snaga UN-a pri dolasku u Hrvatsku i kasnije u Bosnu i Hercegovinu Ujedinjeni narodi su kao preduvjet zahtijevali sporazum svih sukobljenih strana o prekidu vatre (*Peace keeping*), dakle održavanje već dogovorenog mira.³

Naprotiv u odnosu na režim zaštite i stupanj obveza koje su preuzele snage Ujedinjenih naroda u odnosu na tzv. zone sigurnosti njihove jedinice su imale obvezu uspostavljanja odnosno nametanja mira upotrebom svih raspoloživih vojnih snaga (*Peace implementing / Peace enforcement*). Ta zaštita nije donesena iz deklaratornih pobuda nego radi zaštite ugroženog stanovništva i bila je utvrđena obveza vojnih snaga UN-a na terenu da upotrebe sva raspoloživa sredstva za zaštitu utvrđenih zona sigurnosti.

Francuski general Morillon ugroženom stanovništvu javno poručuje da ih UN neće nikada napustiti. Unatoč tome, i nakon proglašenja zona sigurnosti žestokim napadajima izloženo je Sarajevo, a osobito Bihać, gdje je stanovništvo proživljavalo užasne patnje, ostavljeno bez hrane i lijekova, a mnogi su po masovnim logorima proživljavali posljednje dane života. J. Akashi, u svojstvu posebnog izaslanika glav-

3 U vrijeme priprema za dolazak „plavih kaciga“ na prostore Hrvatske i susjedne BiH, sudjelovao sam neposredno u mnogim aktivnostima prigodom donošenja Vanceova plana. Posebno su važna bila dostignuća tzv. Konferencije o bivšoj Jugoslaviji pod predsjedanjem Petera Carringtona i Arbitražne komisije pod predsjedanjem Roberta Badintera, a i priprema UN-ovih predstavnika i njihov doprinos donošenju rezolucija Vijeća sigurnosti UN-a.

nog tajnika UN-a, neuspješno je pokušavao zaustaviti eskalaciju nasilja srpskih paravojnih snaga nad stanovništvom Bihačke i Cazinske krajine.

Srpske vojne snage na teritoriju BiH tijekom proljeća 1995. počinju zarobljavati brojne pripadnike UNPROFOR-a te ih zadržavaju kao taoce, uz mnoga zlostavljanja. U takvim okolnostima uspostavljaju se pregovarački kontakti između predstavnika UN-a i srpskih vojnih snaga. Dana 4. lipnja 1995. u zborničkom hotelu „Vidikovac“ sastaje se Bertrand Janvier, tadašnji glavni vojni zapovjednik snaga UN-a u bivšoj Jugoslaviji, s Ratkom Mladićem, zapovjednikom vojske bosanskih Srba.⁴

Jedan od bitnih uvjeta usuglašenog (tajnog) sporazuma bila je obveza srpskih snaga da puste na slobodu sve pripadnike UNPROFOR-a, koje kao taoce drže u zatočeništvu, ali uz uvjet da snage UNPROFOR-a odustanu od upotrebe zrakoplova u vojnim operacijama na područjima pod kontrolom srpskih snaga. Taj je sporazum bio odobren i od strane posebnog izaslanika glavnog tajnika UN-a. U takovim okolnostima uslijedio je agresivni napad srpskih snaga na Srebrenicu te su u vrlo kratkom roku osvojene Srebrenica i Žepa, a vojne snage UNPROFOR-a na području tih dvaju „zona sigurnosti“ nisu bile sposobne obraniti lokalno stanovništvo upotrebom oružja bez zaštite zračnih snaga UN-a.

Stanovništvo tzv. zona sigurnosti imalo je pravo očekivati da će svi ljudi, osobito djeca, starci i žene, biti doista zaštićeni od strane snaga UN-a. Međutim, primjena brutalne sile nastavljala se, a predstavnici međunarodne zajednice, unatoč preuzetim obvezama da to spriječe, otkrivali su svoju nesposobnost i nemoć. Utvrdivši nesposobnost i nedostatke u funkcioniranju UNPROFOR-a, Karadžić i Mladić sa svojim beogradskim protagonistima i zaštitnicima krenuli su u ofenzivne operacije već početkom srpnja 1995. godine. Srebrenica svoju apokalipsu doživljava pred cijelim svijetom od 8. do 15. srpnja, s genocidnim pokoljima u kojima je stradalo više od 8600 ljudi, pretežno muškaraca, dok su žene i djeca bili protjerani čime je izvršen zločin etničkog istrebljenja. Nakon desetak dana sličnim nasiljima i zločinima obušili su se srpski osvajači na Žepu, čijem je stanovništvu Vijeće sigurnosti UN-a jamčilo sigurnost.

U tom dramatičnom stanju i prilikama Tadeusz Mazowiecki, posebni izaslanik EZ-a i UN-a za ljudska prava na području bivše Jugoslavije, koji je proveo dvije godine i jedanaest mjeseci na teritoriju Bosne i Hercegovine, ali i na područjima Hrvatske, Makedonije i Srbije, poštujući vlastita moralna načela, dao je upravo 27. srpnja 1995. ostavku s objašnjenjem da to čini zbog nedjelotvornosti UNPROFOR-a.

Ovdje se citiraju samo kratki izvanci iz dopisa g. Mazowieckog, predstavnika UN-a, koji je dana 27. srpnja 1995. uputio Predsjedniku Komisije UN-a za ljudska prava.

„Događaji posljednjih tjedana u Bosni i Hercegovini, i prije svega činjenica da su Ujedinjeni narodi dopustili pad Srebrenice i Žepe, a time i beskrajnu tragediju

4 Podaci objavljeni u *US Newsday*, NRC Handelsblad Rotterdam; *Allgemeine Zeitung*, Frankfurt; *Courier International*, Pariz, br. 292 6/12. 6. 1996.; *Globus*, Zagreb, 7. 6. 1996. U nekim od tih izvora navedeno je da je bilo zatočeno tri stotine i sedamdeset talaca. Richard Holbrooke u svojoj knjizi *To end the War* navodi da je bilo lišeno slobode više od 350 predstavnika snaga UN-a.

pučanstva, koje je potražilo zaštitu u tim, prema međunarodnim sporazumima, sigurnim skloništima, prisilili su me da ustvrdim kako ne vidim nikakvih mogućnosti da i dalje obnašam mandat... Formiranje 'zona sigurnosti' od početka je bio jedan od glavnih prijedloga u mojim izvješćima. Nedavna odluka Londonske konferencije kojom se prihvaća pad Srebrenice i prepušta Žepa, za mene je neprihvatljiva. Takvim odlukama se ne stvaraju uvjeti koji su nužni za obranu 'zona sigurnosti'."

Nadalje, Tadeusz Mazowiecki, koji je savjesno i stručno obavljao službu za koju je bio imenovan, svjedoči:

„Ovi su događaji prekretnica u razvoju situacije u Bosni: istodobno je to bila borba jedne države, članice Ujedinjenih naroda, da preživi i zadrži svoje višenacionalno obilježje i nastojanje da se održe na životu načela međunarodnog poretka. Ne može se uvjerljivo govoriti o zaštiti ljudskih prava ako međunarodna zajednica i njezini vođe ne pokazuju postojanost i hrabrost. Tragedija ljudi u Srebrenici i Žepi je pokazala kakvo je stanje u odnosu na ljudska prava, koja vapi u nebo. Stalno se ometa dostava humanitarne pomoći, a umire i osoblje tzv. 'plavih kaciga' i predstavnici humanitarnih organizacija. Počinjeni su užasni zločini, a međunarodna zajednica je na to reagirala mlako i neučinkovito... Sadašnje kritično stanje prisiljava da se ustanovi pravi značaj tih zločina i nesposobnosti Europe i međunarodne zajednice, zato što ih nisu u stanju spriječiti.“

Snage UN-a demonstriraju svoju neodlučnost i zbunjenost, a istodobno zabrinjavajući stupanj neorganiziranosti. Te kvalifikacije su dali ugledni izvori međunarodne zajednice. U tome srpske snage prepoznaju dodatan poticaj da nastave ostvarivati svoje zločinačke planove, što se može provjeriti iz naknadno objavljenih fonograma i telefonskih razgovora vođenih između Mladića i Karadžića. Oni se dogovaraju kako će ofenzivu nastaviti radi osvajanja Goražda i Bihaća.

U međuvremenu u SAD-u i Velikoj Britaniji, a osobito Francuskoj i Nizozemskoj, prikupljeni su opsežni i neprijeporni dokazi temeljem kojih su i visoki krugovi vlasti tih država priznali da su „unproforci“ počinili mnoge greške. Međutim, za propuste i greške, u skladu s institutom zapovjedne odgovornosti, nisu pokrenuti nikakvi postupci.

Također treba uzeti u obzir stavove koji su zauzeti u dokumentu specijalizirane institucije UN-a pod naslovom *Report of the Economic and Social Council UN*, od 22. kolovoza 1995., u kojem se pod točkom 93. navodi:

„Pad Srebrenice i Žepe doveo je do tragedije, gubitka života i ozbiljnog ugrožavanja ljudskih prava. Istodobno to je ozbiljno potkopalo vjerodostojnost Vijeća sigurnosti, Glavnog tajnika i cijelog sustava Ujedinjenih naroda.“

U skladu s odredbom čl. 51. Povelje UN-a Hrvatska je imala pravo poduzeti vojno-redarstvenu operaciju „Oluja“. Izvršavajući svoje ustavne obveze, uz odlučnu podršku cjelokupnog naroda u zaštiti suvereniteta i teritorijalnog integriteta svoje države da se konačno oslobode okupirani dijelovi Banovine, Like i sjeverne Dalmacije, Hrvatska je preuzela obvezu sprječavanja daljnje tragedije stanovnika Cazinske krajine i Bihaća.

Naime, treba konstatirati da u takvim okolnostima Hrvatska i Bosna i Hercegovina zaključuju tzv. Splitski sporazum, dana 22. srpnja 1995., kojim susjedna država potvrđuje da Hrvatska svojim oružanim snagama može djelovati i na teritoriju BiH radi zaustavljanja nasilja koje provode srpske paravojne postrojbe.

Hrvatska je doista spasila i Bihać i Cazin i Goražde. Obveze koje su preuzele postrojbe UNPROFOR—a faktički je izvršila Hrvatska i tako onemogućila još tražičnije posljedice od onih koje su već bile prouzročene.

Akcijom Hrvatske vojske dokinute su patnje izmučenog stanovništva tzv. sigurnosnih zona Bihaća i Goražda, a u tom je dijelu popravljen narušeni ugled UN-a i pozicija mnogih tadašnjih dužnosnika UN-a.

U tzv. Brahimijevu izvješću UN-a, tragedija Srebrenice pripisuje se greškama, pogrešnim procjenama i nesposobnosti da se pravilno ocijene rizici kojima je stanovništvo bilo izloženo. Ali nitko u tim sredinama odakle su dolazili predstavnici UN-a, gdje su nastali i gdje su se afirmirali instituti zapovjedne kaznene odgovornosti, ne zalaže se da se kriteriji tog pravnog instituta vertikalne odgovornosti primijene i za tako počinjene greške.

To otvara pitanje zbog čega su onim aktivnim sudionicima operacije „Oluja“, a u njih se ubrajaju generali Ante Gotovina i Mladen Markač, čije su zasluge u spašavanju nedužnog stanovništva neprijeporno goleme, nametnute inkriminacije o zapovjednoj ili vertikalnoj odgovornosti.

Svaki je rat tužan realitet, pa nam se i ovom prigodom valja prisjetiti poruke velikog Marina Držića da je rat „poguba ljudske naravi“. Prema tome, svi koji su izazivali rat i poticali nasilje zaslužuju da se suoče i s kriterijima kaznene odgovornosti, a oni koji su se branili i osobno nisu neposredno umiješani ni u jedno kazneno djelo nego su, dapače, izlažući opasnosti i vlastite živote pridonijeli spašavanju velikog broja civila i uspostavljanju mira, ne zaslužuju inkriminiranje individualne odgovornosti bez osobne krivnje. Konačno, ako uz jurističke argumente uzmemo u obzir i humanističke, moralne i etičke kriterije, onda određenim sudionicima treba na pravedan način uzeti u obzir sve činjenice i okolnosti u kojima su djelovali da bismo udovoljili zahtjevima objektivnosti i pravednosti. Suprotno postupanje zapravo je očitovanje neobjektivnog ponašanja, a to je za odgovorne dužnosnike očita greška i strašan propust.

Kako se može primijeniti institut zapovjedne odnosno vertikalne odgovornosti na one koji su spasili stanovništvo Goražda i Bihaća? Njihovim je zalaganjem spriječeno da mnogi ljudi, kojima su bila ugrožena ne samo građanska i ljudska prava nego doslovce pravo na život, ne dožive stradanja stanovnika Srebrenice. Istodobno, mnogo je više onih koji su neizvršavanjem preuzetih obveza počinili očite greške u vezi s tragedijom stanovnika Srebrenice i Žepe, a kod njih ni subjektivni (osobni) propusti i krivnja ne upućuju ni na kakav oblik odgovornosti.

I dok se stručnom svijetu koji se formirao u odrednicama krivnje temeljene na propustima odnosno zapovjedne kaznene odgovornosti za očito počinjene greške u zaustavljanju krvoprolića ne impliciraju posljedice koje iz toga proizlaze, zaista se ne može očekivati da naši branitelji, koji su branili svoju rodnu grud od agresora i time spriječili nastavljanje užasnih krvoprolića u vlastitoj domovini te pridonijeli da se prekinu masovni ratni zločini u našem susjedstvu, shvate opravdanost optužaba s naslova zapovjedne odgovornosti ili vertikalne krivnje.

Konačno, predugo su promotori nasilja, oružane sile protiv civilnog stanovništva uz uporabu i zloporabu profesionalne vojske i oružja, tj. i zrakoplova i tenkova, a u nekim slučajevima i ratnih brodova što su bili primjenjivani na stambena područja Vukovara, Županje, Karlovca, Gospića, Zadra, Šibenika, Dubrovnika, pa potom i Bijeljine, Sarajeva, Bihaća, Bugojna, Travnika, Mostara, Srebrenice, Žepe, Kosova itd., bili prihvaćeni kao mirotvorci u Haagu, Ženevi, Londonu, Parizu, Daytonu i Rambouilletu. Kaznenu odgovornost za ratne zločine u prvom redu treba primijeniti na one koji su režirali i poticali nasilje i na glavne zapovjednike ratnog nasilja, za brojne povrede ratnog prava, a osobito za počinitelje ratnih zločina.

U povodu pogreba prvih šest stotina stradalih na groblju u Srebrenici početkom travnja 2003. glavni tajnik UN-a Kofi Annan javno je priznao da je tragedija Srebrenice mrlja na obrazu UN-a. Zaista je opravdano postaviti pitanje tko zaslužuje priznanje da tih mrlja na obrazu Ujedinjenih naroda nije bilo i mnogo više zbog neposredno prijeteće tragedije Goraždu, Bihaću i cijeloj Cazinskoj krajini?

U to vrijeme strani diplomati su procjenjivali da je Hrvatska zaštitom Bihaća spasila desetke tisuća ljudi od pokolja. Zbog čega se u kaznenim postupcima pred Međunarodnim kaznenim sudom za područje bivše Jugoslavije ne pozove kao svjedok i Tadeusz Mazowiecki, ili od njegovih osamnaest podnesenih izvještaja barem posljednja 3 ili 4 ne podnesu Sudu kao dokazni materijal? Ti bi dokazi sigurno pridonijeli (ali i mnogi drugi) spoznaji kako se ne smije prihvatiti da se vojno-redarstvena operacija „Oluja“ kvalificira kao „zločinački pothvat“.

Konačno, svi predstavnici Hrvatske trebali bi shvatiti svojom dužnošću da pred svijetom, a osobito pred svim članicama Europske unije, pokažemo i dokažemo da je *upravo Hrvatska vojno-redarstvenom operacijom „Oluja“ u odnosu na stanovništvo Bihaća i cijele Cazinske krajine izvršila obveze koje je prethodno preuzelo Vijeće sigurnosti UN-a*. Taj stav sam obrazlagao na zasjedanju Akademije pravne znanosti u Zagrebu u lipnju 2005. i takav je stav bio prihvaćen.

Nije osnovano, a ni korektno, suglasiti se da je Dayton doveo do prekida ratnih sukoba u Bosni i Hercegovini. Ne smije se tolerirati da pred svijetom predstavnici Hrvatske izjavljuju da je Dayton odnosno Daytonski sporazum doveo do mira u BiH te da se pri tome izostavlja spomenuti doprinos „Oluje“. Uspješno provedenom vojno-redarstvenom operacijom u trajanju od oko 82 sata zaustavilo se krvoproliće i tragični sukob i na teritoriju susjedne države BiH. Konačno je srušen mit o nepobjedivosti Srbije. Svjetsku javnost trebamo upoznati da je i akademik SANU-a Dobrica Ćosić kontaminirao svoju javnost i trovao srpsku mladost javnim istupanjima inspirirajući agresivno ratovanje izjavama da „Srbija gubi u miru ono što dobije u ratu“.

Joop Scheffers (veleposlanik Nizozemske u Zagrebu 1994.–1998.) u svojoj knjizi⁵ doslovno navodi:

„Za dobro razumijevanje situacije nastale nakon pada Srebrenice treba imati na umu činjenicu da se bosanski Srbi nisu više ni od koga i ni od čega mogli nago-

5 Knjiga Joopa Scheffersa objavljena je na nizozemskom (SDU – Uitgevers, Den Haag), a u prijevodu na hrvatski izašla je već 2000. godine („CERES“, Zagreb). Međutim, podatke tog uglednog nizozemskog diplomata, koji je svoj životni put nastavio u nizozemskom predstavništvu pri UN-u, čini se da nizozemski uglednici angažirani oko haškoga Tribunala ne koriste.

voriti da ne zauzmu i ostale zaštićene zone... Ista je sudbina čekala i Bihać.“

Očito je da mnoge važne isprave nisu podnesene u dokaznim postupcima protiv okrivljenih osoba pred sudom u Haagu.

Zbog brojnih propusta dosadašnje postupanje u mnogim slučajevima ukazuje i dokazuje da se pred sudom u Haagu propušta utvrđivanje istine. To znači, ne postižu se osnovni ciljevi radi kojih je taj sud utemeljen.

Dosadašnji postupci upućuju da je režiserima inkriminacija, ili izbjegavanja privođenja sudu, glavna svrha da se pod „parolom ostvarenja pomirenja suprotstavljenih stranaka na ovim prostorima“ izjednačava krivnja ili odgovornost Srbije odnosno Jugoslavije i Hrvatske. Pri tome se namjerno izbjegavaju upotrijebiti nesporni dokazi, a neki se namjerno koriste s pogrešnim učinkom i pogrešnim kvalifikacijama. Takvo postupanje pokazuje da se ne želi utvrditi da je Srbija na vrhu svoje vlasti donosila odluke o vojnim operacijama i s kopna i iz zraka i s mora protiv Hrvatske i na nesporno hrvatskom teritoriju, čime se i stvarno i pravno izbjegava utvrditi da je izvršena agresija na Hrvatsku.

Nadalje, prikrivanjem činjenica, evidencija i dokaza, fabriciranjem ciljeva određenih operacija i događaja, falsificiranjem krajnje svrhe određenih izjava, s kojima se onda konstruiraju određeni neistiniti zaključci, žele se nametnuti stavovi da na Bosnu i Hercegovinu nije izvela agresiju samo Srbija odnosno Jugoslavija nego i Hrvatska.

Problematiziranje „topničkih dnevnika“ i praćenje tog pitanja bilo je zaista zabrinjavajuće. Brojne su izjave i svjedočenja je li Knin topovskom paljbom bombardiran sat ili dva dulje i uslijed čega je jedan građanin izgubio život, a bez dvojbe je i to nevina žrtva. Istodobno stanovnici Vukovara, Zadra, Osijeka, Siska, Gospića i Dubrovnika bili su izloženi kontinuiranim izvješćima u javnosti o tom slučaju, uz činjenice da su podnosili patnje uslijed granatiranja i bombardiranja tjednima i mjesecima od agresora s istoka, zbog čega je pobijeno na stotine i tisuće žrtava, a to ostaje tajnom za većinu svjetske javnosti. Međutim, haški Tribunal je odšutio, a domaće institucije slijede politiku „oprosta“, koji je donesen u vrijeme kada se očekivala objektivnost u postupcima Tribunala.

To izivljavanje tužiteljstva je predugo trajalo, uz podršku Tribunala, a posljedice su zabrinjavajuće i za ugled pravosudnog sustava vrlo negativne.

Završna razmatranja

Molim za razumijevanje što sam u svojem izlaganju u Vukovaru mnogo vremena posvetio okolnostima agresije Srbije i JNA na Dubrovnik. To nije samo zato što su Vukovar i Dubrovnik „gradovi prijatelji“, nego zato što su mi okolnosti hrvatskog jugoistoka bolje poznate i to ne samo kao neposrednom svjedoku događaja nego i zbog toga što sam dužan cijeniti stručnjake i neposredne svjedoke tih dramatičnih događaja upravo na području hrvatskog sjeveroistoka.

Davno sam isticao da je upravo Vukovar simbol žrtve i pobjede, jer vijesti i izvještaji koji su u to doba dolazili u javnost utjecali su na naše branitelje da ulažu sve napore, pa i spremnost na žrtvu vlastitih života, jer su smatrali da obranom ostalih hrvatskih područja mogu pridonijeti da naši Vukovarci sve svoje patnje oži-

ve kao doprinos u pobjedi Hrvatske. O tome postoje i svjedočenja mnogih stranih državljana i političara koji su u ovim dramatičnim vremenima savjesno i predano pratili što se događa na ovim prostorima.

Navest ću svjedočanstva dvoje intelektualaca koji su svjetsku javnost upoznali sa svojim doživljajima. Tako Kathy Wilkes, ugledna profesorica na Sveučilištu u Oxfordu, koja je zahvaljujući svojem znanstvenom ugledu doživjela priznanje kao počasna doktorica Zagrebačkog sveučilišta a za spremnost na žrtvu i ljubav prema Dubrovniku proglašena počasnom građankom Dubrovnika, u svojem pisanom prilogu ističe: „Vjerojatno najgora moguća nesreća koja se mogla dogoditi Hrvatskoj, jest užasna opsada i konačno pad Vukovara, najhrabrijeća grada u Hrvatskoj.“ (Samo kratko ću se vratiti ponovno Dubrovniku: kada smo dobili vijest u Dubrovniku da je Vukovar pao, za nas je to bio najteži dan sve do našega „crnoga petka“ 6. prosinca 1991.) „Vukovar je za nas bio simbol, kao što je bio i svima u Hrvatskoj. On je bio simbol nevjerojatne hrabrosti suprotstavljene krajnje nepovoljnim okolnostima. Kačić u svojoj knjizi naše misli stalno vraća na Vukovar, to je apsolutno potrebno, jer tragični brutalni napad na taj grad nikada nije dobio dovoljno prostora u vijestima zapadnoga tiska, kao što je to trebalo biti. Nikada ne zaboravljajući navesti strahote razaranja koje su zahvatile i druge gradove i naselja diljem Hrvatske, Kačić nam ukazuje kako Vukovar, smješten na krajnjem desnom kraju i Dubrovnik na južnom kraju jedne države vrlo neobičnog oblika – predstavljaju i služe kao primjer ljudskih i kulturnih katastrofa te iskonske hrabrosti svih građana Hrvatske.“

Također ću navesti kratak izvod iz eseja pod naslovom „Dubrovnik“ britanskog političara Michaela Foota iz knjige pod naslovom *Essays Old and New*.

„Za Kathy Wilkes najveća je nesreća što je zadesila Hrvatsku strašna opsada Vukovara i njegov konačni pad. Ova nova knjiga to naziva raspećem Vukovara. Vukovar je hrvatski grad, približno iste veličine kao i Dubrovnik, smješten na sjeveru, i to na krajnje istočnoj granici nove Hrvatske prema Srbiji, kao što je i Dubrovnik na najudaljenijoj točki prema istoku, ali južne Hrvatske. Stanovništvo Dubrovnika osjećalo je udar na Vukovar na svojim vlastitim leđima. Uostalom njihovi napadači s utvrda na obližnjim brdima prijetili su im istom sudbinom. Masakr nad hrvatskim muškarcima, ženama i djecom u Vukovaru je ipak utjecao na ishod rata.

Bila je to užasna uvreda za Dubrovnik kada su napadači tražili da se branitelji proglase fašistima ili ustašama, prijateljima fašista. Bilo je još strašnije kada su primjerom Vukovara htjeli zaplašiti branitelje Dubrovnika, a još užasnije je to da su iste metode počeli primjenjivati u selima oko Dubrovnika i kada su udruženim snagama iz Crne Gore okupirali susjedni grad Cavtat. Sve te prijetnje i napadi mogli su rezultirati predajom, koja se u Beogradu zasigurno i očekivala. Ali u starome Dubrovniku nije bilo oklijevanja, i s tim je Kathy Wilkes tako gorljivo željela upoznati svijet. Postojala je i izravna vojna obrana. Visoko na jednom brdu, a ispod onih što ih je okupirala JNA, šačica branitelja osiguravala je da ako osvajači iz Vukovara pozele ponoviti svoju finalnu taktiku i u Dubrovniku, za to plate i visoku cijenu. Mjesecima su branitelji Dubrovnika – muškarci, žene i djeca branili svoje položaje.

Na patnjama i stradanjima Vukovara pred Europom Srbija je pokazala svoje pravo lice, a stečenim iskustvima Vukovaraca – branitelja ubrzavaju se dezertiranja mobiliziranih pripadnika JNA. Pri tome ne smije se zaboraviti da je već sredinom listopada 1991. u ime vlade Crne Gore bio objavljen stav da se njeni stanovnici ne moraju odazivati pozivima za mobilizaciju, a oni koji se nalaze na frontama kao vojnici da tu vojsku mogu napustiti, a kada se vrate u Crnu Goru, neće biti izloženi nikakvim kaznama.“

Luč hrabrosti vukovarskih branitelja rasplamsala se diljem Hrvatske. Dan sjećanja obrane Vukovara, a time i cijele Hrvatske, od agresorskih namjera koje su se provodile premoćnom vojnom silom i ideološki organiziranim velikosrpskim hegemonizmom pod Miloševićem vodstvom, mora nam pomoći da i naša javnost shvati i u budućnosti prihvati da je Vukovar prerastao u simbol naše pobjede. Domovinski rat je bio borba dobra protiv zla, a naša pobjeda nad srpskim agresorima je konačno diskreditirala cjelokupno vodstvo Srbije kao i tadašnjeg predsjednika SRJ akademika Dobrišu Čosića, koji je u javnosti ponavljao da „Srbija gubi u miru ono što dobije u ratu“.

Završavajući ovu raspravu potrebno je uz ranije navedene odluke o izvršenoj agresiji istaknuti i stavove koje je usvojio Hrvatski sabor dana 8. listopada 1991. na zasjedanju svih vijeća.

U uvodnom dijelu saborske odluke od 8. listopada 1991. konstatira se da „Jugoslavija kao državna zajednica više ne postoji“.

U st. 2. Odluke određuje se da „Republika Hrvatska odriče Legitimitet i legalitet svim tijelima dosadašnje federacije – SFRJ“, a u st. 3. određuje se da „Republika Hrvatska ne priznaje valjanim niti jedan pravni akt bilo kojeg tijela koje nastupa u ime bivše federacije – SFRJ.“

Odluka je stupila na snagu u trenutku donošenja, ali treba istaknuti i da je istoga dana Sabor usvojio zaključke o izvršenoj agresiji od strane Srbije i JNA.

Prema tome, stavovi Hrvatskoga sabora iz citiranih odluka i zaključaka ostali su na snazi do današnjih dana. Zbog toga je donošenje novih propisa u odnosu na valjanost pravnih akata bilo kojih organa bivše Jugoslavije, bivše JNA i Republike Srbije sasvim nepotrebno. U interesu je naše države da se odustane od bilo kakvih rasprava u odnosu na ustavnost Zakona o ništetnosti određenih pravnih akata pravosudnih tijela bivše JNA, SFRJ i Republike Srbije, u tekstu kako je objavljen u NN 4. studenoga 2011. godine. Rasprave *pro* i *contra* teksta tog zakona ići će na korist onih koji uživaju da se množe vijesti o suprotnostima koje se manifestiraju na razini najviših tijela vlasti naše države. Apeliram na sve naše građane i stručnjake da se upoznaju sa svim pojedinostima brojnih odluka Hrvatskoga sabora 8. listopada 1991., dakle nakon tromjesečnog nametnutog zamrzavanja u donošenju i deklariranju odluka povezanih s Deklaracijom od 25. lipnja 1991., jer će biti prisiljeni osloboditi se vlastitih zabluda da se pod uvjetima i prevladavajućim okolnostima oružani sukobi na prostoru Hrvatske tijekom jeseni 1991. mogu smatrati „građanskim ratom“.

Brojnost optužnih prijedloga podnesenih od organa bivše države protiv pojedinaca koji su sudjelovali u obrani Vukovara pokazuje da je podnositeljima tih akata, kod interesa koji su bitni za budućnost Hrvatske, glavna svrha pred svojom,

a osobito svjetskom javnosti, iznositi insinuacije i izmišljene podatke o navodnim postupcima pojedinaca koji su sudjelovali u obrani Vukovara. Sljedbenicima agresora je glavna namjera u javnosti stvarati raspoloženje i stavove da su i mnogi hrvatski branitelji počinili brojne zločine. Dosadašnja iskustva nas upućuju da bi bio promašaj upuštati se u rasprave o insinucijama koje se navode u takovim tužbama.

Radi uštede u vremenu i nepotrebnim troškovima svi odvjetnici koji su angažirani u ime branitelja u odnosu na tužbe koje su stigle iz Srbije mogu i dužni su odgovoriti da se hrvatski državljani – branitelji za djela počinjena na teritoriju Republike Hrvatske za koja se optužuju mogu procesuirati samo pred pravosudnim tijelima Republike Hrvatske. Pri tome može se dodati da svi srpski organi sami moraju ispitati savjest svojih dužnosnika koji djeluju na području Republike Srbije odnosno bivše Jugoslavije, pred kojim organima nije bio procesuiran načelnik generalštaba JNA Blagoje Adžić, koji je izdao naredbu još početkom ljeta 1991. svojim majorima i pukovnicima da „ubijaju na licu mesta bez milosti i razmišljanja“, čestitajući svojim drugovima oficirima „što su izabrani za poslove ostvarenja ideala Oktobarske revolucije“.

S obzirom na to da je odluka Vlade Srbije od 5. listopada 1991. bila službeno dostavljena hrvatskoj Vladi telefaksom i uredno zaprimljena, hrvatske vlasti ne trebaju uzimati u obzir apsurdne papire ili bilo koje druge službene „dokumente“ raznih tijela srpskih vlasti i pravosudnih organa te od bivše tzv. JNA ili tijela koja nastupaju u ime bivše federacije u vezi s razdobljem od 7. srpnja 1991. pa do kraja 1995., a odnose se na događaje i ponašanje osoba na teritoriju hrvatske države u vezi s obranom Vukovara i svih drugih gradova i naselja u Hrvatskoj.

Borba za Vukovar i za Hrvatsku je borba za pravdu i za istinu. Mi smo još uvijek suočeni s mnogim neistinama i nepravdama i to ostaje naša dužnost, i u toj borbi možemo biti uspješni samo ako budemo poštovali zajedništvo vlastitog naroda i jedine naše domovine.